

Аналіз модельних програм з української літератури. Особливості програми «Інтегрований курс літератур (української та зарубіжної) 5-6 клас»

Клімова С.В., методист Центру методичної та аналітичної роботи КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти»

Рухаємося від школи знань – до школи компетентностей

- Новий Державний стандарт визначає, що саме мають знати й уміти учні по закінченню певного циклу навчання, окреслює ідейні засади та принципи навчального процесу, логіку його організації тощо.
- Серед принципів цього стандарту: цінність дитинства – тобто відповідність вимог віковим особливостям дитини; радість пізнання та розвиток особистості.
- Зміст освіти розроблено на основі не знання заради знань – а **вміння їх застосовувати у реальному житті, не що ти знаєш, а як ти цим вмієш користуватися.**

- Наразі Міністерство освіти і науки надало гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» **75-ти** модельним навчальним програмам для закладів загальної середньої освіти (наказ МОН № 795 від 12.07.2021).
- Планується, що модельні навчальні програми стануть основою для розроблення **нової навчальної та методичної літератури для 5-9 класів** та будуть упроваджуватися школами в освітній процес поетапно, починаючи з 2022/2023 навчального року

- **Модельна навчальна програма** визначає *орієнтовну* послідовність досягнення *очікуваних* результатів навчання учнів, **зміст** навчального предмета (інтегрованого курсу) та **види навчальної діяльності** учнів, рекомендовані для використання в освітньому процесі в порядку, визначеному законодавством (Закон України «Про повну загальну середню освіту», ст. 1.7)
- **Рівень деталізації МНП** має бути таким, щоби заклад освіти міг реалізувати своє **право академічної свободи**. Якщо авторський колектив створить програму, подібну до календарного планування (тобто з сильною деталізацією), заклад освіти не зможе створити на основі модельної навчальної програми свою навчальну програму.
- **Навчальна програма** – документ, що визначає послідовність досягнення результатів навчання учнів з навчального предмета (інтегрованого курсу), опис його змісту та видів навчальної діяльності учнів із зазначенням орієнтовної кількості годин, необхідних на їх провадження, та затверджується педагогічною радою закладу освіти (*Закон України «Про повну загальну середню освіту», ст. 1.8*)

Чому треба уважно опрацьовувати пояснювальні записки до модельних навчальних програм

- У вимогах до модельних навчальних програм докладно прописано **складники обов'язкових результатів навчання** учнів відповідно до Державного стандарту.
- Вони презентують різні рівні їхньої деталізації.
Найдокладніше обов'язкові результати навчання учнів розкрито в [орієнтирах для оцінювання](#).
- **Саме цей рівень конкретизації обов'язкових результатів навчання має стати основою для впорядкування послідовності досягнень очікуваних результатів навчання, компетентностей, яких набувають учні на певному етапі протягом навчального року, семестру.**

Українська література

- Українська література 5-6 кл. Архипова, Січкара, Шило.

- Підібрані в програмі тексти для опрацювання дають можливість не тільки розширити коло читання, а й продовжувати формувати та удосконалювати читацьку діяльність школярів відповідно до вимог Державного стандарту базової середньої освіти, а саме: удосконалювати вміння діалогічної взаємодії з текстом, уміння сприймати, аналізувати, інтерпретувати й оцінювати інформацію та використовувати її в різних комунікативних ситуаціях; збагачувати читацький досвід, формувати вироблення алгоритму прочитання художніх творів різних естетичних систем, жанрів, стилів, а також розвивати в учнів поняття про різні види медіа та використані в них засоби впливу на читача, формувати уміння здійснювати пошук, добирати, критично оцінювати і безпечно користуватися медіазасобами.
- Курс української літератури структуровано за такими взаємопов'язаними тематично-проблемними розділами:

5 клас – «Мистецький спадок нащадкам», «Малює світ поезія», «Від казки до книги буття»;

6 клас – «Пісенні скарби рідного краю», «Поетичний дивосвіт», «Живильні джерела мудрих книг».

Модельна навчальна програма передбачає **вивчення літератури рідного краю.**

Наприклад, Василь Королів-Старий «Мавка Вербинка»

- Можна прогнозувати, що цікавими для розгляду будуть питання:
- Жіночі міфологічні образи українського фольклору (русалки, нявки, віли та ін.).
- Власний світ казкових героїв Короліва-Старого.
- Яким є психологічний портрет головної героїні?
- Малюнковий сюжет казки (робота в групах) та ін.

Модельна навчальна програма «Українська література. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Яценко Т. О., Качак Т. Б., Кизилова В. В., Пахаренко В. І., Дячок С. О., Овдійчук Л. М., Слижук О. А., Макаренко В. М., Тригуб І. А.).

- Із пояснювальної записки: **Структурними компонентами читацької компетентності** є культурний, літературознавчий, інтерпретаційний, аксіологічний, творчо-мовленнєвий.
- Навчальний матеріал у 5 класі згруповано в таких тематичних розділах: «Вступ», «Малі жанри фольклору та літератури (прислів'я, приказки, загадки)», «Народні та літературні казки», «Минуле українського народу: легенди, перекази, літописні оповіді», «Україна і я»; «Рідна природа», «Світ дитинства», «У пошуках пригод і чудес», «Література рідного краю», «Найцікавіше з літературних новинок», «Узагальнення та систематизація вивченого».
- У 6 класі виокремлено такі тематичні розділи: «Вступ», «Міфи прадавньої України», «Народні пісні. Календарно-обрядові пісні», «Мудрість байки», «Ліричні послання Україні», «Різдвяні дива», «Романтика пригод і фантастики», «Поетичне бачення світу», «Дитинство видатних українців», «Гумор і сатира», «Література рідного краю», «Найцікавіше з літературних новинок», «Узагальнення та систематизація вивченого».
- Програма подає матеріал для реалізації мистецького контексту (позначка МК) у процесі вивчення творів української літератури. Рубрика «Мистецький контекст» має рекомендаційний характер.

(продовження)

- Зазначена в програмі кількість навчальних годин відповідає рекомендованому навчальному часу, що визначено Типовою освітньою програмою (наказ МОН від 19.02.2021 р. № 235 «Про затвердження типової освітньої програми для 5–9 класів закладів загальної середньої освіти»).
- У 5 –6 класах передбачено по 70 навчальних годин на рік, тобто по 2 год. На тиждень. Так, на текстуальне вивчення рекомендовано – 54 год., розвиток мовлення – 4 год. (у межах годин на текстуальне вивчення), виразне читання – 4 год., позакласне читання – 4 год., вивчення літератури рідного краю – 2 год., узагальнення вивченого – 2 год.
- Окрім того, передбачено 4 резервні години, які вчитель може використати на власний розсуд, залежно від читацьких і пізнавальних інтересів учнів.
- Учитель має право самостійно розподіляти навчальні години та планувати опрацювання програмового матеріалу.

Модельна навчальна програма «Українська література. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Чумарна М.І., Пастушенко Н.М.).

- Із пояснювальної записки: Комунікативний підхід до художнього тексту у 5-6 класах – це насамперед аналіз комунікативної взаємодії (діалогів) персонажів, ситуацій спілкування, мети і позицій мовців, комунікативних намірів співрозмовників (персонажів) тощо.
- Навчання української літератури у 5-6 класах спрямоване на формування загальних умінь, визначених Державним стандартом базової середньої освіти, а саме:
 - сприймати, аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати інформацію в художніх текстах різних жанрів та використовувати інформацію для збагачення власного досвіду і духовного розвитку;
 - висловлювати власні думки, почуття, ставлення та ідеї, взаємодіяти з іншими особами в усній і письмовій формі, зокрема інтерпретуючи фольклорні тексти, тексти класичної та сучасної художньої літератури; взаємодіяти з іншими особами в цифровому просторі, дотримуватися норм літературної мови;
 - сприймати і використовувати інформацію для досягнення життєвих цілей у різних комунікативних ситуаціях;
 - використовувати знання з літератури для власної творчості.

У колонці «Зміст» виділено підрубрики «Теорія літератури - ТЛ», «Міжпредметні зв'язки - МЗ», «Мистецький контекст - МК», «Життєві цінності – ЖЦ». Уперше в програму з української літератури вводиться поняття «**медіатекст**» (твір масово-інформаційної діяльності та масової комунікації, конкретний об'єкт медіапродукції).

- **Модельна навчальна програма «Інтегрований курс літератур (української та зарубіжної). 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Яценко Т.О., Тригуб І.А.).**

Дидактико-методичний потенціал модельної навчальної програми забезпечує можливість формування в процесі вивчення творів української і зарубіжних літератур ключових компетентностей, визначених Державним стандартом базової середньої освіти (2020)

- Кількість годин: **рекомендовано 3,5 год. на тиждень.**
- *З пояснювальної записки:* Програму інтегрованого курсу української та зарубіжної літератур для 5–6 класів побудовано з урахуванням мультидисциплінарного підходу до організації інтегрованого навчання – забезпечується інтеграція навчального змісту шкільних предметів «Українська література» та «Зарубіжна література» **на основі контент-орієнтованої (тематичної) інтеграції.**

Актуальність інтеграції

- Якщо ми хочемо досягти формування ключових компетентностей як інтегрованих утворень, то мають бути інтегровані курси.
- На сьогодні заклади освіти отримати більший маневр у побудові власних освітніх програм і реальніше відповідати на освітні запити своїх вихованців.
- Інтеграція літературного курсу реалізується на основі спорідненості змісту основних тем шкільних курсів української та зарубіжної літератури для 5–6 класів.
- У межах кожної навчальної теми програмових розділів реалізується інтеграція навчального матеріалу в хронологічній послідовності його викладу за тематично-жанровим принципом.

- У пояснювальній записці акцентується увага на необхідності звернення до специфічних методів і прийомів вивчення творів зарубіжної літератури: робота з текстом оригіналу, порівняння варіантів перекладу художнього твору тощо.
- Художні твори для текстуального вивчення рекомендовано розглядати в широкому контексті з іншими видами мистецтва – образотворче, музичне мистецтво, архітектура, скульптура, кіномистецтво, анімація тощо.
- Програму курсу «Інтегрований курс літератур (українська та зарубіжні)» для 5–6 класів побудовано на хронологічній основі за тематично-жанровим принципом відповідно до вікових особливостей, пізнавальних можливостей і читацьких інтересів

- Навчальний матеріал у 5 класі згруповано за такими тематичними розділами:
- «Вступ», «Малі жанри фольклору та літератури», «Народні казки», «Літературні казки», «Минуле народів у фольклорі та літературі: легенди, перекази, літописні оповіді», «Поетичний образ України», «Дивовижний світ природи», «Світ дитинства», «У пошуках пригод і чудес», «Література рідного краю», «Найцікавіше з літературних новинок», «Узагальнення та систематизація вивченого».
- У 6 класі виокремлено такі тематичні розділи: «Вступ», «Міфи народів світу», «Народні пісні. Календарно-обрядові пісні», «Мудрість байки», «Ліричні послання Україні», «Різдвяні дива», «Романтика пригод і фантастики», «Поетичне бачення світу», «Життя видатних особистостей», «Гумор і сатира», «Література рідного краю», «Найцікавіше з літературних новинок», «Узагальнення та систематизація вивченого».

- **Структура програми** включає результативні, змістові та процесуальні складники.
- У програмі виділено дві групи художніх творів: для текстуального вивчення (читання й аналіз) і позакласного читання (твори пов'язані з відповідними тематичними розділами програми) (позначка **ПЧ**). Деякі художні тексти, зокрема й напам'ять, можуть вивчатися за вибором учнів і вчителя. Твори для позакласного читання подано до кожного розділу модельної навчальної програми.
- Зміст програми має **три складові**: очікувані результати навчання, пропонований зміст інтегрованого курсу, види навчальної діяльності

*ДЯКУЮ ЗА
УВАГУ!*